

A TURIZMUS A DÉL-DUNÁNTÚL KISTÉRSÉGEINEK SAPARD PROGRAMJAIBAN

A tanulmány az idegenforgalmi kezdeményezések, fejlesztési elképzelések előfordulását vizsgálja Baranya megye SAPARD kistérségeinek operatív fejlesztési programjaiban. Röviden kitér a Dél-Dunántúl, illetve az oda tartozó megyék SAPARD programjában leírt prioritásokra, illetve egy egész régiót átfogó turisztikai fejlesztés, a Dél-Dunántúl komplex horgászturisztikai menedzsmentjét felvállaló kezdeményezés eddigi lépéseit mutatja be. Ez utóbbi, amennyiben sikeresnek bizonyul, útmutatóul szolgálhat a Dél-Dunántúlon és más régiókban azon szervezetek számára, amelyek turisztikai tevékenységek komplex fejlesztését vállalják fel.

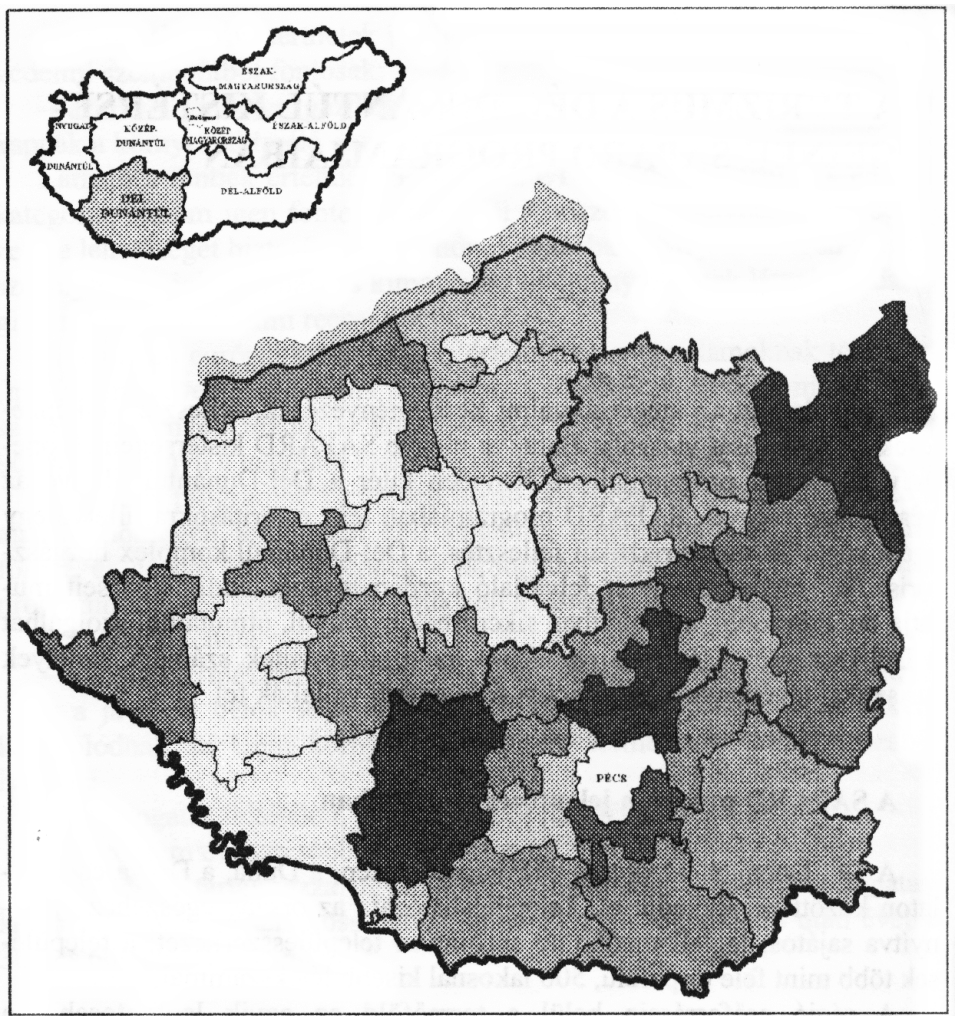
A SAPARD program jelentősége a régióban

A Dél-Dunántúl az ország délnyugati részén, a Duna, a Dráva és a Balaton között helyezkedik el. Településhálózata az ország egészéhez viszonyítva sajátos, legjellemzőbb az aprófalvas településszerkezet: a települések több mint fele törpefalu, 500 lakosnál kisebb lélekszámmal.

A régió erőforrásain belül a termőföld az egyik legfontosabb, a kedvezőtlen adottságúnak minősülő területek aránya az összes területen belül mindössze 6%. A térségben a mezőgazdaság és az élelmiszeripar súlya sokkal nagyobb, mint az országos átlag, annak mintegy másfélszerese.

A rendszerváltás után jelentkező gazdasági nehézségek hatására a mezőgazdasági termelés visszaesett, de még ma is a terület közel kétharmada mezőgazdasági hasznosítás alatt áll, s a mezőgazdasági súlya a régió gazdaságában jelentősen meghaladja az országos átlagot (a GDP 10,8%-a a megyében).

A Dél-Dunántúl számára az 1996-os és 1997-es PHARE kísérleti programok jelentették az első lehetőséget a területfejlesztés EU alapokból történő támogatására. Ezeknek a programoknak a szerves folytatása a SAPARD program (a Dél-Dunántúlon összesen 33 SAPARD kistérség található, lásd *I. ábra*), amelynek legfontosabb mérföldkövei:

1. ábra: SAPARD kistérségek a Dél-Dunántúlon

Forrás: Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht. 1999.

- a vidéki életkörülmények javítása;
 - az agrárszektor modernizációja;
 - a mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének javítása.
- A régió SAPARD programjában meghatározott prioritások az alábbiak:
- a környezet- és tájvédelmet szolgáló mezőgazdasági termelési eljárások alkalmazása;
 - a vidéki foglalkoztatási lehetőségek bővítése és a gazdaság diverzifikálása;

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Válogatás a II. Székelyföld Konferencia előadásából

- a falusias térségek, illetve a vidéki infrastruktúra fejlesztése;
- a vízgazdálkodás fejlesztése;
- falufejlesztés, vidéki építészeti és kulturális örökség védelme;
- a humán erőforrások fejlesztése.

A Dél-Dunántúl három megyéje külön-külön is meghatározta a saját prioritásait, amelyeket az. 1. táblázat foglal össze.

Érdekes és elgondolkodtató, hogy a mezőgazdasági termelés és értékesítés nyilvánvaló és visszatérő nehézségei ellenére az agrárszektor az, amelynek a programkészítők a legnagyobb figyelmet szentelték, a turizmus a megérdemeltnél és az indokoltnál sokkal kisebb hangsúlyt kapott.

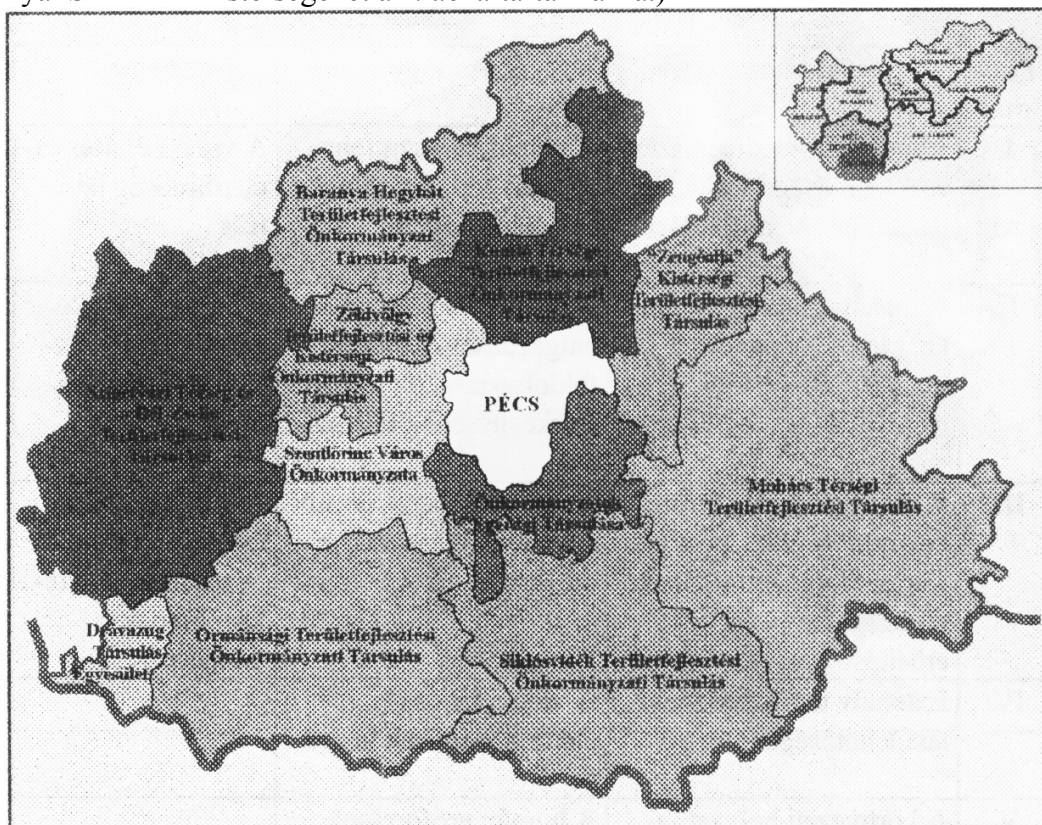
Prioritás	Baranya	Somogy	Tolna
I.	Alternatív jövedelemszerzési lehetőségek, a vidéki gazdaság diverzifikálása	A mezőgazdaság fenntartható fejlesztése, versenyképességének javítása	A vidéki élettér és életminőségjavítása
II.	A mezőgazdasági vállalkozások fejlesztése	A mező-, erdő-, vad- és halgazdasági termékek feldolgozásának és piaci értékesítésének fejlesztése.	Az agrárvállalkozások (agrárszektor) modernizációja
III.	A mezőgazdasági termékek minőségbiztosításának, feldolgozottságának és marketingjének erősítése	A mezőgazdaság természeti erőforrásainak megóvása	A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének javítása
IV.	Extenzív területhasznosítási lehetőségek	A vidéki lakosság életminőségének javítása	
V.	A környezeti helyzet javítása – vidéki infrastruktúra fejlesztése	A humán erőforrások fejlesztése	
VI.	Falusi turizmus		

1. táblázat: A Dél-Dunántúl régió megyének vidékfejlesztési prioritásai

Forrás: Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht. 1999.

A Baranya megyei kistérségek SAPARD dokumentumai és a turizmus

Az alábbiakban három „A” kategóriás (Mecsekalja, Szentlőrinc-től Orfűig; Drávazug és Siklós), két „B” (Zöldvölgy és Szigetvár) és egy „C” (Önkormányzatok Egeráji Társulása) kategóriás kistérség SAPARD programjának turisztikai vonatkozásait vizsgálom meg, majd egy konkrét turisztikai projekt (dél-dunántúli regionális horgászturisztikai szervező iroda felállítása) során eddig szervezett tapasztalatokról számolok be. (A baranyai SAPARD kistérségeket a 2. ábra tartalmazza.)

2. ábra: SAPARD kistérségek Baranya megyében

Forrás: Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht. 1999.

„A”, kategóriás kistérségek

A „Mecsekalja Szentlőrinc-től Orfűig” kistérség a falusi turizmus, kulturális turizmus, rendezvényturizmus, ökoturizmus, horgász-, vadász-, lovas- és ifjúsági turizmus, illetve a gyógy- és termálturizmus fejlesztését fogalmazta meg vidékfejlesztési dokumentumában. A siklói kistérség SAPARD

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Válogatás a II. Székelyföld Konferencia előadásából operatív programdokumentumában a siklói vár felújítása, az országban elsőként beindult Villány-Siklós Borút továbbfejlesztése, kistérségi turizmushálózatok fejlesztése, kistérségi kulturális és rendezvény kínálatok fejlesztése és egy kistérségi idegenforgalmi szervező, menedzselő és információs központ felállítása szerepel. A Drávazug kistérség a „szelíd” (kisléptékű) turizmus fejlesztése mellett kötelezte el magát, amely alatt térségi turisztikai marketing, az öko-, agro- és oktatási turizmus programkínálatának gazdagítása, a helyi gasztronómiai sajátosságok turisztikai kiaknázása, szálláshelyfejlesztés, turisztikai úthálózat, térképek és helyszíni jelzések kialakítása, illetve egy ökoturisztikai központ létrehozása értendő.

„B” kategóriás kistérségek

A szigetvári kistérség SAPARD programjában a gyógy-idegenforgalom szerepel kitüntetett helyen, ami a nemrég gyógyvízzé nyilvánított termásvíz-kincs és a megyei léptékben is kiemelkedő kapacitású kórház ismeretében teljes mértékben indokolt. A termásvízre alapozva gyógyszolgáltató központ megépítését tervezik a városban. További turisztikai programokat a falusi turizmus élénkítésével, illetve a műemlékeknek az idegenforgalomba való fokozottabb bevonásával kapcsolatban fogalmaztak meg. A Zöldvölgy kistérség adottságainak megfelelően a „szelíd” turizmus különböző ágazatainak fejlesztésében látja az idegenforgalom fejlesztésének fő irányát. Ezen belül a falusi turizmus fejlesztését tekintik kistérségi prioritásnak (falusi vendégházak fejlesztése, meglévő falusi vendégházak kapacitást bővítő, minőségjavító beruházásai, vidéki turizmus üdülőkörzetének kiépítése, vendégházak szakmai felkészítése), illetve a hobby-turizmus fejlesztését (horgász- és vadászturizmus, lovasturizmus, sport- és fitness-turizmus, ifjúsági turizmus), mikrotérségek komplex idegenforgalmi fejlesztését (Hetvehely község Kán település-részén üdülőfalu kialakítása, borutak kialakítása, mikrorégiós víziturizmus fejlesztése), a gyógyturizmus fejlesztését (Abaliget cseppkőbarlangjának gyógyhatására épülő gyógyturisztikai programja), illetve a kistérség turisztikai marketingjének fejlesztését (a kistérség promóciója, imázsának kialakítása, bevezetése, meglévő turisztikai termékeinek bemutatása bel- és külföldön, a már meglévő turisztikai termékek továbbfejlesztése, új termékcsomagok kialakítása).

„C” kategóriás kistérségek

E kategóriát Baranya megyében egyetlen kistérség, az Önkormányzatok Egeráji Társulása képviseli. SAPARD operatív programjában a kistérség fő fejlesztési irányként a természeti adottságok kihasználásával üdülő és idegenforgalmi övezetek kialakítását, a turizmushoz kapcsolódó szolgáltató

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Válogatás a II. Székelyföld Konferencia előadásaiból

létesítmények és infrastruktúra létesítését és fejlesztését határozta meg, a következő konkrét projektekkel: falusi turizmus fejlesztése; öko-, természetjáró és kerékpáros turizmus fejlesztése; a kistérség kulturális és történelmi örökségei, természeti értékei megismerését szolgáló egységes idegenforgalmi ajánlat létesítése, térképek, katalógusok kiadása, jelzőrendszer, táblarendszer kialakítása; horgász- és vadászturizmus beindítása; nemzeti-ségi hagyományok bemutatása; zenei, népművészeti, képzőművészeti, kézműves hagyományok ápolása és bemutatása.

A kistérségek turisztikai fejlesztési elképzeléseiről összefoglalásként elmondható, hogy igen heterogének, mind realitásukat, mind pedig tartalmukat tekintve: nem mindig az adottságoknak leginkább megfelelő projekteket fogalmazzák meg a kistérségek, a projektek gyakran általánosságok, divatos szavak szintjén mozognak, amelyek valódi tartalmával, professzionális turisztikai menedzsment híján, nem biztos, hogy a kistérségek tisztában vannak. A kistérségi menedzserek szakértelme ezen a téren hozhat némi javulást, de a kistérségek idegenforgalmában igazi fejlődést valószínűleg csak; az önkormányzatok, vállalkozások és a turizmusfejlesztéssel hivatásszerűen foglalkozó szervezetek partnerségi együttműködésével lehet elérni.

Egy ilyen, nem is kistérségi, hanem a Dél-Dunántúl egészét átfogó turisztikai fejlesztés zajlik jelenleg a régióban a horgászturizmus területén (amelyet nem kevés kistérség sorol fejlesztési prioritásai közé). A Dél-Dunántúl horgászturizmusának fejlesztése reményeink szerint professzionális alapon fog beindulni. Egy Magyarországon élő svéd szakértő, halbiológus, aki Svédországban foglalkozott már egy hasonló projekt menedzselésével és így megfelelő szakmai ismeretei vannak, egy helyi szakértői csapat támogatásával (amelynek részét képezi e sorok írója is, valamint a régió horgászlehetőségeit kiválóan ismerő mesterhorgászok), egy olyan iroda létrehozásán fáradozik, amelynek fő profilja a Dél-Dunántúl horgászturizmusának fejlesztése, menedzselése, marketingje lesz.

Az ötlet a svéd szakértőtől származik, aki a svéd Gazdaszövetség „Természetes horgászat” („Det Naturliga Fisket”) című, évek óta sikeresen zajló projektjét szeretné adaptálni a Dél-Dunántúlra. A svédországi projekt adminisztratív és operatív tevékenysége a helyi, megyei és regionális vezetőség és a vállalkozók együttműködésében zajlik, fő irányként a termékfejlesztést, az érdekelt vállalkozók szakmai fejlődését, oktatását és a piacutatót, valamint a közös marketing-tevékenységet megjelölve. A projekt vezetősége kompetens horgász- és marketingszakemberekből áll. A mintegy 40 vállalkozót érintő projekt ötödik évében jár, és mára önfenntartóvá vált.

A projekt Dél-Dunántúlra adaptálásának feltételei adottnak tűnnek. A Dél-Dunántúli Regionális Idegenforgalmi Bizottság és a Magyar Turizmus Rt. Regionális Marketing Igazgatósága a projektet támogatásáról biztosította, és ahhoz minden szakmai, erkölcsi (és lehetőségeikhez mérten anyagi) segítséget megadnak. A régió érintett kistérségei, horgászegyesületei, a Magyar Haltermelők Országos Szövetsége, az érdekelt vállalkozók szintén támogatják a projekt célkitűzéseit. Az iroda létrehozására támogatási igényt nyújt be a szakértői csapat a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium nemrégiben kiírt pályázatára (a vidékfejlesztési céllelőirányzat 2001-2002. évi pályázati rendszerű támogatásaihoz). A projekt iránt már a régió kívülről, az észak-alföldi regionális vidékfejlesztési irodáról is jeleztek érdeklődést, reményeink szerint sikere esetén nemcsak a horgászturizmus, hanem más idegenforgalmi tevékenységek menedzsmentje számára is modellértékű lehet.

Felhasznált irodalom

A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter 2001. évi rendelete a vidékfejlesztési céllelőirányzat felhasználásának részletes szabályairól.

Det Naturliga Fisket. Kiadta a svéd Gazdaszövetség (Hushöllnings-sällskapet).

RAFFAY Zoltán: *A horgászturizmus és a vidékfejlesztés – a Dél-Dunántúlon.* In: „XLIII. Georgikon Napok” tudományos konferencia kiadványa. Keszthely, 2001, Veszprémi Egyetem Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar. pp. 132-137.

Az I. Dél-Dunántúli Regionális SAPARD Fórum (1999. december) kiadványa. Pécs, 1999, Dél-Dunántúl Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht.

A II. Dél-Dunántúli Regionális SAPARD Fórum (2000. június) kiadványa. Pécs, 2000, Dél-Dunántúl Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht.